

Németországi dominóhatás – a schengeni rendszer vége?

ILLÉS PÁL ATTILA & STEFÁN CSABA

MKI Nézőpont

A Magyar Külügyi Intézet rendszeres kiadványa.

Kiadó:

© Magyar Külügyi Intézet, 2025.

Szerző(k):

Illés Pál Attila, Stefán Csaba

Lektorálta:

Vass Ágnes

Korábbi kiadványainkat megtekintheti az [Intézet weboldalán](#).

Illés Pál Attila, kutató, MKI

Stefán Csaba, kutató, MKI

NÉMETORSZÁGI DOMINÓHATÁS – A SCHENGENI RENDSZER VÉGE?

A schengeni övezetet az utóbbi időben megrendítő tagállami határellenőrzések, valamint a külső határok megerősítésére irányuló uniós törekvések mind azt mutatják, hogy a 2015 óta a kérdésben következetesen képviselt magyar álláspont – miszerint a migrációt a külső határokon kell megállítani, és a menekültkérelmeket ott kell elbírálni – mára politikai fősodorra vált. Az EU-n belüli jogi és politikai konfliktusok, különösen Németország és Lengyelország határellenőrzések kapcsolatos példája, valamint az EU-ban zajló migrációs fordulat lehetőséget teremt Magyarország számára, hogy a schengeni rendszer reformjában vezető szerepet töltsön be – a schengeni övezet megőrzése és az európai versenyképesség megóvása érdekében.

MIGRÁCIÓS FORDULAT – DE MILYEN ÁRON?

A jobboldalról induló migrációs fordulat már zajlik Európában. Az illegális migráció megállítása és több esetben a menekültkérelmek lehetséges elutasítása olyan politikai ígéreteké váltak, amiket már a centripártok is előszeretettel használnak a kommunikációjukban – pedig ezek az álláspontok eddig részben tabunak számítottak az európai politikában. A fordulat oka egyértelmű, mivel 2015 óta nem sikerül a migrációs válságot európai szinten hatékonyan kezelni, így a tagállamok egyenként, a saját kezükbe vették az irányítást. Ezzel párhuzamosan az Európai Bizottság álláspontja is megváltozott, hiszen von der Leyen támogatja az olyan, a migrációt externalizáló lépéseket, mint az olasz-albán egyezmény, továbbá a 2026-tól implementálandó új Migrációs és Menekültügyi Paktum is (minden hibája ellenére) az EU külső határainak védelmére helyezi át a hangsúlyt. A tagállamok – például Németország – fellépésének azonban lett egy komoly negatív

hozzadéka: az effektív külső határvédelem hiánya és az EU határokon belül ragadt illegális migránsok vagy elutasított menedékkérők miatt a németek is a saját (az EU belső) határaikon vezettek be határellenőrzéseket. Ez arra készítette Lengyelországot és egyéb tagállamokat, hogy politikai okokból ők is határellenőrzéseket vezessenek be. Bár a belső határok ideiglenes (de sok esetben permanens) ellenőrzése már bevett szokássá vált 2015 óta, a német döntés elindított egy dominóhatást – így a migrációs fordulat mellett megkérdőjeleződött a schengeni övezet jövője is.

Német migrációs szigorítás: politikai siker, jogi kihívás

Az a döntés, hogy Németország határain határellenőrzéseket vezessen be, még a jelzőlámpa-koalíció utolsó napjaiban született meg. A CDU/CSU és az SPD által alkotott nagykoalíció újítása – elsősorban a [kereszténydemokraták nyomására](#) – az volt, hogy lehetővé tegyék a menedékkérelmek indoklás nélküli elutasítását is. Az előző és a jelenlegi kormány intézkedései eredményesnek bizonyultak: a menedékkérelmek száma az előző évhez képest csaknem [a felére csökkent](#), így Németország az eddigi első hely helyett már csak a harmadik legnépszerűbb célországnak számít a menedékkérők körében. Ellenben így is több mint 70 000 kérelem érkezett ez év eleje óta – a Németországra nehezedő nyomás csak enyhült, de nem szűnt meg. A jobb statisztikai adatok mellett – részben az egyre szigorúbb intézkedések következtében [javuló tendenciát mutat](#) a CDU támogatottsága (30%) és Friedrich Merz személyes népszerűsége is (42%), illetve az AfD népszerűsége 23%-on stagnál. Eddig úgy tűnik, a sikeres migrációs politika még ha nem is csökkenti, de megállíthatja a szélsőséges és bevándorlásellenes pártok népszerűségének növekedését. Ez persze olyan szempontból nem meglepő, hogy Európa-szerte azt láthatjuk, hogy a centрупártok megpróbálják lemásolni az általuk radikálisnak tartott jobboldali pártok migrációval kapcsolatos követeléseit – és ezzel az is bizonyítást nyert, hogy politikai értelemben azoknak a jobboldali pártoknak lett igazuk, amelyek kezdettől a migráció szigorúbb szabályozását szorgalmazták.

A szigorított migrációs intézkedéseknek azonban jogi és diplomáciai oldalról is megvan az ára. Jogi szempontból a német kormány egyértelműen beleütközött az európai és a nemzeti jog (illetve szuverenitás) [közötti ellentmondásba](#), miután egy berlini közigazgatási bíróság az európai uniós jog elsőbbségére hivatkozva megpróbálta [leállítani](#) a visszautasításokat. Az ügy abból indult ki, hogy a német rendőrség vizsgálat nélkül utasította el szomáliai menedékkérők kérelmét, akik ez ellen jogorvoslással éltek. A bíróság gyorsított eljárásban a kérelmezők javára döntött, és kimondta, hogy az elutasítás jogellenes volt, mivel a dublini rendelet értelmében a kérelmet legalább formálisan meg kellett volna vizsgálni – és a vizsgálathoz a szomáli menedékkérőket az országba beengedni. Emellett a bíróság elutasította a kormány érveit a döntés jogszerűsége mellett, nevezetesen, hogy (1) a kérelmezők egy biztonságos országból, Lengyelországból érkeztek, illetve, hogy (2) a német hatóságok jogosan hivatkoztak az EUMSZ 72. cikkére, amely lehetővé teszi az uniós menekültügyi szabályok felfüggesztését közbiztonságot vagy közrendet fenyegető vészhelyzet esetén. Utóbbi esetben a vészhelyzetre való hivatkozás a bíróság szerint nem állta meg a helyét. Az ezzel elinduló jogi vita azonban két szempontból is jelentős, európai léptékben is. Egyrészt ez azt jelzi, hogy Németországban is kezdetét veheti az „aktivista” bírók és a kormány közötti politikai konfliktus, amelynek látványos példáit korábban az olasz politikában lehetett látni. A berlini bíróság ugyanis precedensértékűnek tekinti döntését, míg a kormány azt csupán [egyedi ügyként kezeli](#), és nem hajlandó általános érvényűnek elfogadni. Másrészről újra felerősödik a vita az EU hatáskörökről és az európai jog értelmezéséről éppen abban az országban, ahol a német alkotmánybíróság az EU jog elsőbbségének egyik legfontosabb legitimálója – vagyis döntései az európai jog egészének értelmezésére is kihatással vannak. Az európai jog és a nemzetek szuverenitása közötti kapcsolat pedig egyáltalán nem egy rendezett kérdés – a Német Szövetségi Alkotmánybíróság volt elnöke szerint a szuverenitás alapvető része, hogy azt engedjenek be német hatóságok az ország területére, akit akarnak. De az európai politikát is befolyásoló belpolitikai mozzanatokon túl diplomáciai következményei is voltak a német kormány lépéseinek, ugyanis a lengyel határon visszauta-

sított menedékkérők vagy migránsok sorsa Lengyelország felelőssége lett. Donald Tuskot a javuló német-lengyel kapcsolatok ellenére is kényszerhelyzetbe hozta az ügy, hiszen valamilyen politikai választ kellett adni a németeknek – ez a válasz pedig szintén a határellenőrzések bevezetése lett.

Kiéleződő határhelyzet és belpolitikai nyomás Lengyelországban

Lengyelország migrációs szempontból kulcsfontosságú tranzitországgá 2021 nyarán vált, először a kelet-európai, majd később a nyugat-balkáni útvonalon közlekedő, főként Közel-Keletről és Afrikából érkező migránsok számára. Az első útvonal Fehéroroszországból Lettországon, Litvánián vagy Fehéroroszországból Litvánián keresztül vezetett Lengyelországba. [A Határőrség adatai szerint](#) Irán, Afganisztán és India állampolgárai választották ezt az útvonalat leggyakrabban. Egy másik útvonal Fehéroroszországból közvetlenül Lengyelországba vezetett, majd onnan Nyugat-Európába. A migránsok ezeket az útvonalakat biztonságosnak tekintették, mivel nem jártak együtt tengeri átkeléssel, és az Oroszországba vagy Fehéroroszországba történő legális utazás esetén – például turistavízummal – kevesebb államhatárt kellett átlépniük. Nem mellékesen, [lengyel](#) és [más](#) források szerint az orosz és fehérorosz szolgálatok hathatós támogatása is hozzájárult a határátlépések sikerességéhez. A jobboldali lengyel kormány az új helyzetben számos intézkedést hozott: a lengyel-fehérorosz határon a tömegesen megjelenő migránsok, embercsempészek, és a lengyel határhoz közel zajló, Zapad fedőnevű orosz-fehérorosz hadgyakorlatra hivatkozva szükségállapotot léptetett életbe; ezzel párhuzamosan 2022 első felében először a [fehérorosz](#), majd 2023 második felében az orosz határon épített [kerítést](#); és 2023 második felében [határellenőrzést vezetett be](#) a Szlovákiával közös határszakaszon, ugyanis a kelet-európai útvonal mellett, a nyugat-balkáni útvonalat használó migránsok is megjelentek az országban.

A lengyel-német határszakaszon, a német kormány határozott intézkedéseinek köszönhetően akkor vált kiélezetté a helyzet, amikor a 2025-ös elnökválasztási kudarc következtében a Donald Tusk vezette kormány

helyzete erőteljesen megingott. A határmenti régiókból ekkor jelentettek egyre több olyan esetet, amikor a német rendőrség a lengyel határőröknek a Dublin III rendeletre hivatkozva migránsokat küldött vissza. S mivel a lengyel kormány nem volt képes gyorsan reagálni, spontán szerveződő önkéntes határőr csoportok (Patrol Obywatelski) vállaltak egyre aktívabb szerepet az államhatáron. Ráadásul ebben az időszakban került nyilvánosságra egyre több olyan atrocitás, amit a lengyelek kárára külföldiek követtek el: migráncsoportok a határt őrző katonákat [támadták](#) meg, Lengyelországban illegálisan tartózkodó venezuelai állampolgár fiatal nőt [gyilkolt](#) meg Toruńban, kolumbiai állampolgár Észak-Lengyelországban [késelt](#) meg egy lengyelt. Az indulatok forrtak, s megszorodtak a bevándorló hátterű, akár hosszabb ideje legálisan Lengyelországban élő emberek ellen elkövetett verbális és fizikai erőszakról szóló hírek is.

A lengyel kormány sodródott az eseményekkel, és a társadalmi nyomás következtében július 7-től ideiglenes határellenőrzést vezetett be Németországgal és Litvániával közös határain. A litván határ fokozott ellenőrzésére azért került sor, mert az utóbbi időben a menekültek egy része Fehéroroszországból Litvánián vagy Lettországon keresztül igyekezett Lengyelországba, s onnan Nyugat-Európába. A határőrség adatai szerint a külföldiek beáramlása ebből az irányból 2025-ben [megháromszorozódott](#). Az orosz fenyegetés árnyékában egyre közvetlenebbé és barátibbá váló lengyel-litván kapcsolatokban, a rendelkezést követően némi hajszálrepedés volt érzékelhető: [Gintautas Paluckas](#), litván miniszterelnök negatívan értékelte az egyoldalú lengyel döntést, s reményét fejezte ki, hogy ezeket az eszközöket nem sokáig kívánják alkalmazni. Litvánia ebben a helyzetben olyan jogszabályt [készít elő](#), amely lehetővé teszi a Fehéroroszországgal közös határátkelőhelyek ideiglenes lezárását. A lett határon egyelőre nem tervezik a határellenőrzés visszaállítását, viszont az év eleje óta a Litván Közbiztonsági Szolgálat és a rendőrség szűrőpróbaszerűen végez ellenőrzéseket a másodlagos migráció megállítása érdekében.

A lengyel állampolgárok számára az elmúlt négy év eseményeinek hatására a schengeni övezet fenntartása másodlagos kérdéssé vált.

Egyértelmű bizonyítékkal szolgál erre az [SW Research ügynökség 2025 februárjában készített felmérése](#), amelyben arról kérdezték meg véleményüket, hogy szerintük az Európai Uniónak vissza kellene-e állítania a határellenőrzést a schengeni országok között a migránsok beáramlásának megfékezése érdekében. A válaszadók 62,2%-a igennel, 23% nemmel válaszolt, 14,8%-nak pedig nem volt véleménye. A legújabb fejlemények után, hasonló felmérés esetén feltételezhetően az igennel válaszolók aránya magasabb lenne.

Felszámolása vagy újjászületése küszöbén áll Schengen?

A schengeni övezet 2025-ben ünnepelte létrehozásának 40. évfordulóját és az integráció egyik legfontosabb eredményének tartják – ugyanakkor a 2015-ös migrációs- és menekültválság óta egyre több tagállam él vissza a jogszabály szerint csak ideiglenesen bevezethető határellenőrzésekkel. Ma már átlagosan 10–12 uniós tagállam tart fenn „ideiglenes” határellenőrzéseket egy adott időben, amelyek sok esetben messze túllépik a hivatalosan engedélyezett, legfeljebb kétéves időtartamot. Sőt, némelyik immár nyolc éve folyamatosan érvényben van. A probléma nem magával a schengeni övezettel van, hanem azzal, hogy az EU külső határain belépő illegális migránsok és menedékkérők túl nagy nyomást helyeznek a belső rendszerre – mégpedig éppen azért, mert az érkezőknek sikerül kijátszaniuk a külső határellenőrzéseket. Ez a migrációs nyomás viszont nehezen kezelhető, mert az elutasított migránsok vagy menedékkérők nem mennek el, hanem egyszerűen máshol, más irányból próbálkoznak. Az uniós belső határokon bevezetett szigorítások tehát ugyan politikai tőkét hozhatnak a tagállami kormányoknak, de nem oldják meg a problémát – csupán áthelyezik azt egy másik tagállamra, ahogyan azt a német–lengyel példa is jól mutatja. Ez végső soron a schengeni övezet erodálódásához és akár felszámolásához is vezethetne. Ennek ellenére senkinek nem érdeke, hogy a schengeni övezet bedőljön, hiszen a szabad mozgáson túl a határellenőrzések tartóssá válása aláássa a térség másik legnagyobb értékét: a zavartalan logisztikai útvonalakra épülő gazdasági előnyöket. A tagállami vezetők

hosszútávon nem engedhetik meg a schengeni övezet összeomlását, hiszen az teljes ellentmondásba kerülne az új versenyképességi célokkal. Az egyetlen logikus megoldás így csak a külső határok védelmének megerősítése, továbbá a kérelmek külső határokon való megvizsgálása lehet. Az EU-n belül egyre fokozódni fog a nyomás (mind a Bizottságon, mind a tagállamokon), hogy a schengeni övezet reformja erre alapuljon.

Az elmúlt évek migrációs fejleményei, valamint a tagállami válaszlépések alapján egyértelművé vált, hogy a magyar kormány által régóta képviselt migrációs politika – a külső határok szigorú védelme, a menekültkérelmek külső határon történő elbírálása, valamint a nemzeti szuverenitás kiemelt szerepe – nemcsak előrelátó, hanem hosszú távon is működőképes lehet. Míg korábban ezen megközelítések kritikát váltottak ki európai szinten, ma már egyre több tagállam – köztük Németország és Lengyelország – alkalmaz hasonló megoldásokat, sőt, maga az Európai Bizottság is a külső határok védelmére helyezi a hangsúlyt. Az egyes tagállamokban zajló migrációs fordulat lehetőséget teremt arra, hogy a magyar kormány ezen a téman keresztül a kétoldalú kapcsolatokat is erősítse – hasonlóan a jelenlegi olasz–dán együttműködéshez, amely révén a két ország jelentős befolyásra tett szert, akár az európai bíróságokkal szemben is. A schengeni övezet megrendülése, az egyre gyakoribb belső határellenőrzések és a közvélemény migrációval kapcsolatos elvárásai mind azt mutatják, hogy a migráció kezelésében a hangsúly visszakerül a nemzeti hatáskörbe – éppen abba az irányba, amelyet Magyarország már 2015 óta következetesen képvisel.